

ADELĖ DIRSYTĖ 1909–1955

*Kur šauki mus, Viešpatie,
Kur mes turime eiti?
Tiek kelių, vieškelių, takelių –
Kur, o kur mano kelias...*

Taip 1939 m. savo eilėraštyje Adelė Dirsytė klausė savo kelio, o atsakymą atnešė sovietinio teismo sprendimas, pasmerkęs ją kankinio likimui.

Adelė Dirsytė gimė 1909 m. balandžio 15 d. Kėdainių apskr., Šėtos parapijos Promislavo kaime, ūkininkų šeimoje. 1928 m. baigė Kėdainių gimnaziją, įstojo į Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakultetą. Kadangi gimnazijoje ji buvo ateitininkė, tai universitete taip pat dalyvavo ateitininkų veikloje. 1932 m. iš universiteto išėjusi dirbo Lietuvių katalikių moterų draugijoje, rūpinosi našlaičių ir vargšų šalpa. Rašė straipsnius ir religinę poeziją, kurią spausdino „Moteris“ ir kiti leidiniai.

1940 m. birželio 4 d. gavo VDU Teologijos fak. aukštojo mokslo diplomą. Prasidėjus sovietinei okupacijai, A. Dirsytė mokytojavo mergaičių gimnazijoje Vilniuje.

Vokiečių okupacijos metais A. Dirsytė dėstė vokiečių kalbą suaugusiųjų mokyimo įstaigoje, amatų mokykloje. Aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje su ateitininkais, drauge su kun. A. Lipniūnu organizavo šalpą nepasiturintiems.

Nuo 1944 m. rudens A. Dirsytė dirbo Vilniaus mergaičių vidurinėje mokykloje, vėliau gavusioje Salomėjos Nėries vardą. 1946 m. kovo 6 d. ji areštuojama, o lapkričio mėn. 11 d. nuteisiama 10 metų kalėti lageryje už dalyvavimą

„kontrrevoliucinėje ateitininkų veikloje“. Patekusi į lagerį, A. Dirsytė atsiskleidė kaip subtili pedagogė ir kaip tikėjimą palaikanti patarėja bei globėja.

1947 m. vasarą ji drauge su kitais atgabenama į Čumos stotelę prie Vorkutos geležinkelio, kur pradedama garsioji 501 statyba – užpoliarinis geležinkelis. Fizinis darbas, ypač sunkus gležnos sveikatos A. Dirsytei, alkis, nuovargis nenustelbia jos pastangų padėti kitiems. Atokvėpio valandomis ji organizuoja pokalbius, rengia diskusijas, sunkiai realybei pasipriešindama dvasiniu aktyvumu, amžinųjų vertybių gynimu, nukreipdama mintis į tikėjimu grindžiamą viltį, Marijos globą.

Kolona keičia koloną, artėja Šiaurės Uralas, rudens vėjai ir žiemos dar labiau sunkina gyvenimą, sekina organizmą. Tačiau A. Dirsytė išmokė ir įpratino mergaites dvasinio susikaupimo, aktyvaus religinio gyvenimo praktikos. Visos drauge švęsdavo religines šventes, po gultais susigūžusios kalbėdavo iš duonos karoliukų padarytą rožančių. Nuolat išskirstant kalinius, dalis jų atsidurdavo už Uralo, Obės pakrantėse, bet drauge nešdavosi ir A. Dirsytės uždegtą tikėjimą.

1949 m. A. Dirsytė gabenama į Sibirą, prie geležinkelio Taišetos-Bratskas. Čia buvo šilčiau, tačiau vargino debesys smulkių muselių, nuo kurių įkandimų ištindavo visas kūnas. A. Dirsytė buvo ypač jautri tiems įkandimams – visur perštėjo, buvo sutinusi – bet tai neatpalaiduodavo nuo varginančio darbo. Ir čia ji buvo merginų dvasinė vadovė, stiprintoja, sugebėjusi parodyti kančios ir vargo prasmę kaip vertingą auką.

1950 m. daugelis lietuvių drauge su A. Dirsyte pateko į Kolymos etapą. Nors visus baugino grėsmingas Kolymos kraštas ir šiurpi kelionė laivo triume, A. Dirsytė stiprino mergaičių dvasią rengdama literatūrinius susitikimus, diskusijas meno, dorovės, gyvenimo prasmės temomis. Ji ugdė poreikį savarankiškai kūrybai, poezijos vertinimui. A. Dirsytės iniciatyva pradėta kurti sava maldaknygė.

1950 m. rudenį kalinius atplukdė į Magadaną. Kaip ir daugelis teistų politiniais straipsniais, A. Dirsytė pateko į specialų lagerį „Berlag“, kuriame pavardės buvo pakeistos numeriais. Čia buvo parašyta pirma maldaknygė, pasaulyje išgarsėjusi „Sibiro tremtinių maldaknygės“ pavadinimu.

Kolymos lageriuose ypatingai intensyviai buvo vykdoma totalinio nužmoginimo ir naikinimo politika. A. Dirsytė asmenybei išsaugoti skyrė visą savo pedagoginį talentą, visą savo dvasinį ir intelektualinį pasaulį, skatino pažinimą ir kūrybinę veiklą, kurių visumą galima būtų pavadinti moralinės reabilitacijos sistema.

Už šią veiklą A. Dirsytė buvo lageryje nuolat persekiojama ir kankinama. Tačiau Adelė visada ramindavo globojamas mergaites, ragindavo melstis už skriaudėjus – „juk jie nežino, ką daro“.

Adelė Dirsytė, įvairių kankinimų palaužta, mirė 1955 m. rugsėjo 26 d. Chabarovsko lagerio ligoninėje.

Viktoras Franklis, vadovaudamasis savo patirtimi nacių lageriuose, išvystė logoterapijos principus. A. Dirsytė žuvo ir nebegalėjo perduoti kitiems savo praktikoje naudotų moralinės reabilitacijos principų, ypatingai aktualių šiuolaikinės demoralizuojančios pseudokultūros poveikiui atremti. Tačiau jos ranka rašyta maldaknygė „Marija, gelbėk mus“ tapo didžiausią atgarsį pasaulyje sukėlusia lietuviška knyga, kurioje Meilė ir Auka tampa nenugalima jėga.